

1557³ DISPUTATIO⁷ INAUGURALIS
JURIDICA

DE

SENTENTIA
DEFINITIVA

Quam

Christo Clementer Adstante

Decreto & Autoritate Amplissimi Consilij Juridici
in Incluta Electorali ad Albim Academia

PRÆSIDE

VIRO

Nobilissimo Jureconsultissimo & Excellentissimo

DN. HENRICO COSELIO

J. U. D. & P. P. celeberrimo, Curia Electoralis;

Scabinatus, & Facultatis Juridicæ Assessore

Gravissimo

Patrono, Præceptore, & Promotore suo magno
reliigioſe; devenerando

PRO

LICENTIA

ET

Privilegijs Doctoralibus capescendis

ad diem XIX. Septembris

In Auditorio Majori horis ante & pomeridianis

Publico Doctiorum ſſit Examini

CHRISTIANUS REYERUS

Königsbrugâ Luſatiz Superioris.

WITTEBERGÆ

Typis JOHANNIS RÖHNERI Acad, Typogr. Anno 1654.

JURIDICA
DE
SENTENTIA
DEFINITIVA

Consilio Clementis Archiepiscopi
Decretis & Statutis in huiusmodi causis Juridicis
in hunc finem in hunc modum
FR. ESCH
1770
Johann Baptist Schönbauer & Exhereditas
JOHANNES COSMIO
J. U. D. & P. P. celebratissimo, Curiae Electoralis
Praefecti, Regis & Imperatoris, Jurisconsulti, Altorfensis
Districtus
Patrono, Praesepere, & Promotorum magno
religiosè deprecando
1770

SENTENTIA
ET
L. Magistri Doctoribus capitulatis
in hunc finem in hunc modum
in hunc finem in hunc modum
CHRISTIANUS
Magister in hunc finem in hunc modum
Magister in hunc finem in hunc modum

Typis JOHANNIS NEUBERGERI Acet. Typog. Anno 1774

Ad Clarissimum

DN. CHRISTIANUM KEILING, pro
summo in Jure gradu disputantem.

Hactenus egressum nostris KEILINGE palatris

Exercere forum juvat, atq; exolvere lites

Et dare caussarum metuenti fata patronum:

Nunc non unius palmæ cum laude reversus,

Pro lauru, in pretium studii exhaustiq; laboris,

Affurgens pia bellamoves. Favet omne Lycæum

Conatis captisq; tuis, lateq; resultat

Plausibus, & docto gaudens gratatur alumno.

Ipsa adeo (viden?) ipsa citis lapsa aethere pennis

Advolat, inq; tuas transit victoriâ partes.

I bone, quo te Diva vocat, atq; utere tanto

Omne, perpetuosq; tibi promitte triumphos.

Augustus Buchnerus, P. P. Academ.

Senior & in præfenti Rector.

Ad Clarissimum

Dn. Candidatum Convictorem

& Amicum perquam dilectum

Tendere non facile est Parnassi ad culmina montes,

Qui verò superat sat decoratus erit.

Testis erit locuplex KEILINGVS NOSTER, ab ipse

cui patre Musarum digna corona datur

Dicimus hinc merito gratantia verba, precati

Ut careat nunquam flore corona novo.

apprecab.

Gottfriedt Suevus D.

ad Clarissimum

DOMINUM DOCTORANDUM.

Cui proba sedulitas, probitas cui sedula cura,
Hic non immerito, premia magna capit.
Obstudium confertur, & ob probitatis Amorem,
KEULINGI docte, hinc est tibi tantus honor.
Gratulor ex animo, tantos quos partus honores
Vergant in laudes, comprecor ipse DEI.

PRÆSES.

Clariss.

**Dn. Doctorando Amico
integerrimo**

Nunquam Keilingi, sudanti premia defunt,
Certandum tamen est sudor & iste iuvat,
Jam te tela petunt animo tamen excipe forti
Non nisi pugnando parva corona venit
Tu vinces, & sceptrum geres, licet invidet hostis
Et themis imponet mox diadema tibi.

David Cichorius,
Lusat. J. V. D.

Clariss.

**Dn. Doctorando Amico & Fautori
honorando**

Plura dabunt alii, quibus adslat, AMICE. Minerva
Equior, expedient carmina pauca meum.
SINT TIBI PERPETUI, QUÆS JAM CUMULARIS, HONO-
RES,
Atq; FERANT PATRIÆ COMMODA MVLTATUÆ,
Johannes Schröder Magd.

I. N. D. N. J. C.

Sententiæ definitivæ impræsentia-
rum exhibituri materiam, dispe-
scimus eam in duo capita : Quo-
rum prius de ejus conceptione: ubi
(*Thesis 1.*) tum Realem tum No-
minalem Definitionem (*th. 2.*) Quis sit concipi-
ens; *th. 3.* Inter quos; (*th. 4.*) Quæ de Re; (*th. 5.*)
Quâ Formâ concipiatur, exhibebit; Posterius
verò de conceptæ sententiæ pronuntiatione sive
publicatione aget. Et hîc, siquidem unus idemq;
cum Concipiente est pronuncians eadem perso-
nâ, eademq; res, tantum 1. publicandi Formam,
2. Sententiæ Finem, 3. Effectum, & quantum po-
terimus, 4. ejus cõntraria breviter percurremus.

Quod ut cœlesti Fulgore summæq; Trinita-
tis Favore inceptum sit succedatq; feliciter l. 2. §.
i. de vet. Jur. enucl. Deum Tri-unum, à quo tan-
quam summo Fonte, omnium Actuum nostro-
rum principium & finis est petendus Nov. 109.
ad exemplum sacratissimi Imp. Justiniani l. 2. C.
de offic. Præf. Prætor. adoramus invocamus sup-
plices.

A

CAPUT

CAPUT PRIMUM

De

SENTENTIÆ DEFINITIVÆ CONCEPTIONE.

Thesis I.

Sententia ^(a) definitiva ^(b) est iudicis inter partes causæ controversæ in iudicium principaliter deductæ absolute vel condemnatione legitima decisio.

(a) Ita enim à Definitione, siquidem exinde, quid res, de qua disputatur, sit, dignoscitur, Sigism. Scacc. l. 1. de iudic. caus. crim. & civil. n. 3. auspicamur;

§. 1. Dicitur autem Sententia à sententionando, vel sentiendo, Marant. p. 6. §. 5. & demum. n. 2. ex eo, quod iudex secundum id, quod sentit, iudicat, l. 8. §. 3. ff. si servit. vindic. quasi sensus Existentia quia per hanc id, quod in sensu & opinione est, denotatur, explicatur arg. l. 19. §. 1. ff. de Recept. Qui Arbitr. recep. ut sent. dic. l. 8. at cum humana C. Qui testam. fac. poss. Wesenb. π. de refut. n. 3.

§. 2. Hinc sententiæ vocem πολύσημον esse, & quandoque alicujus opinionem l. 22. de Arbitr. l. hac Consultissima, §. 5. cum C. Qui testam. fac. possunt; quandoque quod verba sonant;

ut

ut cum dicimus, *¶* Cum in hanc vel illam sententiam respon-
dissē; quandoq; insignia & elegantia dicta quæ Græcis *ῥῆσι-
μα* dicuntur; quandoq; verò votum, ut cum dicimus, ex
animi sententia ei omnia fluunt; quandoq; consensum & vo-
luntatem *l. fin. C. Ubi & ad quem cognit. in integr. restitue.* quan-
doque deniq; consilium *l. fin. § 1 ff. de Senator. l. fin. C. de vendend.
reb. Civitat. & c.* denotare, liquidò constat. Ast nobis Judi-
cis dijudicandæ litis decretum & pronunciatum, quod non ad
ejus proprii capitis sensum, aut voluntatis suæ domestica præ-
positam, sed potissimè legis atq; juris auctoritatem *arg. l. 1. §. 4.
ad SC. Turpill. directum & ordinatum sit,* significat, *gloss. cum
olim, de Testib. Welenbec. π. de re judic. n. 3.*

§. 3. Apud Gallos sententiæ supremarum Curiarum si-
ve Parliamentorum dicuntur Arresta, ab *arrestes*, quod signifi-
cat gradum inhibere, sistere, eò, quod oporteat in illis acquie-
scere, nullaque appellatione infringi aut suspendi liceat *l. 1. ff. de
quib. appell. non licet.* Petr. Peckius *de jure sistendi num. 1. & seqq.*
Germanis solet esse *Urtheil Bescheid Termin. in Process. c. 227.*

(b) A definiendo dicta, quod per hanc Judex negotia
principaliter controversa definiat ac determinet *arg. l. sicut au-
tem, §. 3. ff. Si serv. vindic. Marant. p. 6. de sentent. n. 1. Termin. d. l.
227. n. 1.* quæq; appellatione sententiæ in dubio semper intelli-
gitur *gl. in l. 1. §. biduum, 5. ff. Quando appell. sit.* Germanicè dici-
tur etiam *Endurtheil.*

§. 1. Hic licet Alii plures sententiarum faciant species,
dum & Judicis Præceptum, quod tamen ante litis contestationem,
sententia verò post judicium sentur *l. 1. C. de Execut. Rei
judic.* Decretum, quod iterum causa summariter cognita à no-
bili judicis, non mercenario officio, uti sententia interponitur
l. 8. ff. de Edendo. Welenb. π. de re jud. n. 4. & Multam denique
quæ extra tamen judicium imponitur, judexq; hujus impositio-
ne suo functus officio non dicitur *arg. l. 6. in fin. ff. de offic. Præsid.
sed abusive adjiciunt;* Nos tamen, rejectis his, unicam tan-
tùm adhuc, quam vocant Interlocutoriam, ab interloquendo
dictam, quia inter cognoscendum & ante sententiam Judex in-
terdum

terdum jubet vel vetat aliquid, quod non super principali negotio, sed emergenti aliqua Quæstione sive articulo inter principium & causæ finem interloquendo fertur, & propriam dari sententiam, asserimus, *Clem. 1. vers. definitiva de Sequest. possess.* Quanta inter Definitivam & interlocutoriam existat differentia vel ex his affatim patescit, pluresq; congescit *Marantz in Spec. aur. p. 6. de Sentent. n. 3. & seqq.* quo etiam brevitatibus studio nos remittimus. Latine dicitur iustus & præceptum Judicis, græcè *ἄποφασις* *Gothofr. ad N. 12. c. 2. lit. Q.* Hillig. ad Donell. *libr. 27. c. 1. lit. B.* Germanicè *Beysoder* *Vorurthel* peculiari verò nomine etiam *Bescheid* appellatur. *c. 36. x. de Testib. l. 12. C. de reb. credit. Chilian. Röntig. in Process. c. 101. von denen Beyrurtheln. Vulcef. Tractat. de judic. libr. 3. c. ii. n. 8.* Atq; hinc etiam in Conclusione Interlocutoria zum *Bescheid* *gesetz* / in definitiva verò zum *Beurtheil geschlossen* dicitur *idem Vult. libr. 3. c. 9. n. 4.*

§. 2. Et hæc duplex est, una simplex & propria, quæ in terminis articuli istius super quo lata est, subsistit, neque Effectum suum ad negotium principale extendit, & potissimum ordinem judicarium respicit, veluti, si iudex pronunciet, super litis contestatione, an lis fuerit contestata nec ne; An dilatio sit concedenda, An disputationes in causâ meritis admittendæ sint vel rejiciendæ &c. Mixta altera, quæ extra terminos suos progreditur ulterius, controversiæ rei principali præjudicium faciens, & momentum ad condemnationem vel absolutionem afferens, & hæc ipsa causæ merita concernit, ex quo Interlocutoria vim definitivam habens, dicitur. cumq; nostra definitiva, vocabulo isto largo modo sumpto, quo ad cætera pari jure habetur, quæ autem hæc sint, & quomodo cognoscantur, plenius *Felin. in Rubr. de Judic. Marantz. in Specul. p. 6. §. 5. de mium n. 24. & seqq. Gail. 1. Observat. 130. n. 6.* docent. Nos sepositis iis, de hæc, & quidem secundum causas, quæ in definitione singulari habentur, despiciemus, subjiçiendo.

Thefin

Concipiens sive Causa Efficiens est Judex^(a) compe- tens^(b)

(a) *l. 28. ff. de Re judic. l. 1. § 2. C. de sent. ex brev. recit.* qui jurisdictionem vel saltem Notionem habere debet, *l. 3. C. de jurisd. Treutler. vol. 2. disp. 23. th. 2. lit. B.* à judicando dictus ex eo, quod de facto judicet, *Britheller. Ord. Cam. p. 1. tit. 13.* non verò à juredicendo q. jus dicat, uti *Varro libr. 4. de Lingua latina.* Vult. *c. 1. Jurispr. Rom. libr. 2. § alii volunt*, siquidem jus propriè non dicit, sed antea dictum, tantummodo dicitur, explicat, declarat, & facto, de quo cognoscere debet, applicat & accomodat; Nam Jus dicere solius est magistratus *l. pen. de J. & J. l. 2. § 13. de O. jur.* Judicare verò judicis est proprium, *l. 12. § 7. ff. Què notant. infam.* atque ex illo Magistratus, ex hoc autem Judex appellatur *d. l. 1. ff. de J. Cione. l. fin. C. de alim. pupill. praest. l. 4. § 1. ff. de Interr. in jur. fac.* quamvis non ignoramus, quod vox Judicis tam latè in Jure nostro, ut & magistratum denotet, sumatur, *l. 5. ff. de Re jud. tot. tit. C. de jurisd. omn.*

§. 1. Describi potest, quod sit persona, quæ præst Judicio inter litigantes medium agens. adeoq; Judicii Dux & Imperator, *Bald. in Rubr. C. si. à non compet. n. 2. ed.* quod processum Judicarium dirigat, litigantibus, quid faciendum, ex sibi à Magistratu præscripto jure præscribat, mandet, jubeat, imperet, seq; deniq; tanquam inter litigantes medium & auctoritatem publicam, quæ sultus est, interponat, non sine causa dictus.

§. 2. Alias Jur. Canon. Hodie sunt vel ORDINARIJ, Jurisdictionem proprio jure sive beneficio Principis. exercentes *die einen freyen gericht's zwanck haben l. 5. de I. Etione Specul. lib. 2. part. 1. § 1. de offic. ordin.* vel EXTRAORDINARIJ ab alio limitatam

ictionem habentes *c. 13. de Offi. Delegat. Marant. disp. 1 n. 37.* Qui
in DELEGTUM (qui Commissarius vocari consuevit) ex com-
missione superioris Ictiorem suscipientem *l. 1. ff. de offic. ejus, cui
mand. est. l. 10. Emer. à Rosb. tit. 5. n. 2. qui & SUBDELEGATUM* ha-
bere potest, *c. 27. vers. intentionis, X de offic. Deleg. l. n. ARBITRUM* sive
Compromissarium, communi partium consensu, ut finem sua
sententia (quæ Laudum dicitur, à quâ non est appellandum
*l. 26. §. 2. 2. ff. de Recept. Arb. Carpov. ad. constit. Elector. Sax. p. 1.
C. 1. d. 14. n. 6.*) controversiis imponat, electum *l. 13. §. 2. ff. de Recept.
Arbitr.* Ein willkührlicher Schiedsrichter Niedersach und Ob-
man Fibig. in suo Process p. 1. memb. 3. §. 6. In ARBITRATOREM sive
amicabilem Compositorem, secundum æquitatem sibi visam
ordine processus neglecto pronunciantem Ein gültlicher unter-
händler Auth. si v. conigerit. & Gloss. ad verb. annotationem C. de
Judic. Speculat. 1. p. 1. §. 1. non incommode dividuntur.

§. 3. Sit Vir bonus, atq; talis, ut nullus in eo vel con-
tra Naturam, Legem, vel mores deprehendatur Defectus; Nam
si à muto, surdo, perpetuo furioso, morbo fontico perpetuo
laborante, senatu ob turpitudinem moto, literarum rerumq;
imperito, excommunicato, Fœminâ, vel seruo sententia fer-
tur, nullius est momenti, *l. 12. §. 2. ff. de judic. c. l. 40. de R. J. l. 60. de
Re lud. Secus tamen est in Cæco l. 6. de judic. quia cœcitas men-
tis non oculorum judicio est impedimento, Donel. libr. 17. c. 24.
lit. N.* Et quantumnis militem judicare posse *ex l. pen. C. de
judic. l. fin. C. de Re militar. constat,* at tamen alius non quàm cau-
sarum peritus admittitur; Quod idem etiam in Mercatoribus
de rebus ad mercaturam pertinentibus, In Artificibus de rebus
artificii sui, obtinet *l. 6. §. fin. C. de Jurisd. l. 12. de statu Homi-
n. Hillig. ad Donell. d. loc. lit. F.* Artifici namq; in arte credendum, *d.
l. 22. de st. Hom.* In Terris Saxonis minus dubii habet, dum etiam
ex Rusticis judices Pagorum & Scabini des Dorffs Richter und
Schöppen/ constituuntur & judicant, ita tamen ut in causis
arduis ad dirigendum Processum Notarium adhibeant, actaq;
ab hoc conscripta ad Lipsensium vel Wittebergensium Sca-
binatus transmittant & ab his super actis sententiam petant,
quam

quam postea publicare non prohibentur, inq; rem judicatam transit. *Consil. Elect. 26. p. 1. N. G. D. tit. 2. von den Gerichten. Secretarien. S. Ob wir auch geschehen lassen können. Berlich. Dec. 109. Dan. Moller. ad Consil. El. 23. p. 2. n. 15.* Ita quoque quod respectu Fœminarum moribus introductum erat, contrariis moribus iterum est abrogatum, si scilicet Fœminarum Jctiorem vel jure hereditario, vel consuetudine, vel lege aliqua municipali exercent *c. 4. x. de Arbitr.* Exemplum est in Abbatisa *c. 12. X. de Major. & Obed.* In Angliæ Siciliae Reginis, & aliis, *Tiraquell. de jur. Primog. q. 10. P. Greg. de Rep. ii.*

(b) Sit etiam competens, *b. e. congruus*, ad suscipiendum judicandi officium idoneus *l. 3. 28. ff. de re judic. & ad quem causæ cognitio pertinet l. pen. ff. de jurisdictione l. 2. 3. C. de sentent. ex brev. recit.* Quod si enim vel conditione Locī, ut, quia extra territorium suum judicat *l. 3. de Offic. Presid.* vel conditione PERSONÆ utpote, quia in eodem Territorio in alias quàm suæ jurisdictioni subiectas personas jus dicit, cujusmodi sunt: Judices militares; Academiarum Rectores quorum cognitio non est, nisi inter Scholares & alios Academiarum Cives, itemque inter Reos, & Actorem extraneum *Auth. habitæ C. ne filius pro Patre.* Vel CAUSÆ ut quia Laicus de causis merè Ecclesiasticis & vice versa, &c. cognoscit *c. 2. & 3. X. de judic.* Vel deniq; TEMPORIS conditione, puta, si judex est præventus, (de quo, ut firmiter constituitur, & efficaciter opponi possit, scilicet, oportet judicem in eadem causâ cum alio iudice concurrentem per se: in actu: in solidum: habere jurisdictionem, consulendus est Magnificus Dn. Ordinarius D. Augustinus Strachus Patronus & Præceptor meus, venerandus in disput. sua Inaug. de Prævent. Jurisdictione *th. 33. & seqq.* excedat vel deficiat, lata sic ab eo sententia, nullius ponderis erit, neque etiam vires rei judicatæ accipiet *N. 15. c. 3. §. fin. N. 82. c. 5. l. fin. de jurisdictione Vant. de Nullic. ex defect. jurisdictionis.* quomodo enim ab eo, qui jus dicendi potestatem non habet, judicatum dici poterit *l. 1. §. hæc autem Quod quisq; jur.* Hinc est, quod quisq; Judicium jurisdictionem tanquam Potestatis suæ fundamentum, num Ordinarius, De-
lega-

legatus, vel Subdelegatus sit Iudex, ut exinde, quanta ipsi Jurisdictionis attributa sit, an id, de quo agitur, ad ipsius jurisdictionem pertineat nec ne, sciri possit, exprimere debet, alioquin uti Privatus statuit & pronunciat *dd. NN. & l. 5. de Rejud. l. 10. C. de Sentent. & Interl. omni. jud. Gail. observ. 35. n. 4.* Ita quoque in Delegatione Commissionis tenor diligenter est inspicendus, Nam si plures uni causa delegantur Iudices, vel ut conjunctim & singuli *Samt und Sonders* vel ut non singuli, sed conjunctim cognoscant, delegantur; Priori casu singuli Jurisdictionem in solidum habent, & quilibet per se solus cognoscere potest, cui itaque horum impetrans, eo animo, ut solus cognoscat, commissionem insinuet, is ceterorum Jurisdictionem praevisse dicitur; Etenim ex Impetrantis voluntate, utrum unduntaxat, an aliquibus, an vero omnibus commissionem insinuare velit, dependet: Posteriori vero casu non singuli sed omnes Delegati conjunctim in uno corpore sive Collegio Iudicem constituentes Jurisdictionem habent, ita ut unus sine altero cognoscere nequeat *c. 8. in 6to. & c. 16. 21. X. de Offic. Delegat.* Quod si tamen aliqua causa Tribus vel pluribus committatur, unusque illorum vel, quo minus interesse possit, impediatur, illudque notificet, vel contra sentiat, vel etiam per contumaciam abfuerit, duo nihilominus procedere possunt, & valet sententia *l. 39. ubi Duaren. ff. de Rejudic. d. c. 16. & 21. de offic. delegat.* Atque ex his, quantus competentiae Effectus & vis, & quam strictè ea in iudice sit observanda, patebit sat super, nisi Exceptionis declinatoriae Incompetentiae Objectione recusari, litem facere suam, *l. ult. C. de Extraord. Cogn. De Syndica tu teneri Pruckman. conf. 50. n. 502.* Simul ac ipsi quoque laese parti ad omne Interesse resarciendum Actione in factum compelli velit, *Schmder. in Tract. Feud. p. 1. quest. 1. n. 10. Gail. 1. observat. 33. n. 4.*

Thesis

Concipi debet ſententiã Definitiva inter perſonas Li- tigantes ^(a).

(a) Qui & Litigatores, Partes dicuntur, unde nobis appellatio die Parteyen inter quos eſt de re aliqua controverſia, ut ait Juſtin *S. 1. f. de Action.*

S. 1. Qui aut principales ut Actor & Reus *l. 13. ff. de judic.* modò utrinque unus, modò utring; plures, modo ex hæc modò ex illa parte unus, nobis in civilibus ein Kläger/Deflaget in criminalibus verò cauſis ein Ankläger/und Angeflagte eſt, vel plures qui litis confortes Conforten / Mitkriegs verwanten dicuntur, de quibus eſt peculiaris titulus in *Cod. libr. 3. tit. 40.* aut Accessoriz sunt: & hi. 1. aut NOMINE PROPRIO, idq; vel voluntariè ſponte ſua, non citati, ut Tertius Interveniens (qui & Actor & diverſo reſpectu etiam Reus eſſe poteſt.) vel coactè & citati, uti Coheredes & correi; aut 2. NOMINE ALIENO; & hoc iterum vel publica, ut Tutores, Curatores, Pupillorum, Minorum, Mulierum, Bonorum, Syndici, &c. vel privatã auctoritate ut Advocati, Procuratores; aut 3. NOMINE PROPRIO ET ALIENO SIMUL, ut ſunt Denunciati, Ceſſionarii, accedunt; *Rosbach prax. Civ. tit. ij. §. ſeqq. Umm. diſput. 1. §. ſeqq. Fibig. in ſuo proc. m. 2. §. 1. §. ſeqq. .1. S.* Et cum Procuratores litè conteſtando ejus Domini fieri dicantur, *l. 22. 23. C. de Procur. c. 1. §. 2. eod. in 6 10.* ſententiam in eos, cauſa abſente principali legitime peractã, concipiendam & ferendam eſſe *l. 1. C. de Sentent. §. inter. l. omn. Jud. pen. C. Judicat. ſolv.* cõmuniter quidem placuit id tamen in Jure Canonico neceſſarium non eſt, ſed alterutrum, ut vel in perſonam Procuratoris vel Domini principalis dirigatur, per gloß. & Panorm. in *c. ſuſcit. 6. de in integr. Reſtitut. §. c. querelam. 24. X. de Ediſſ.* quam ſententiam etiam pleraq; Judicia Saxonica hodiè ſequuntur; Licet in aliis Judiciis tum ab hac, tum

ab illa opinione recessum sit, ita ut ne jus quidem commune in sententiâ concipiendâ contra Procuratorem observetur, sed concipiatur contra ipsum Dominum principalem l. 63. de Re judic. Quod posterius etiam in Camera indistinctè, sive principalis adfuerit, & litem contestarit, sive non, observari Testes sunt Gail. l. 1. obs. 102. n. 2. & Mynsing. præterquam in causis injuriarum atrocibus, ubi sententia in Procuratorem ad evitandam infamiâ aut proarbitrio judicis etiâ in principalem ferri poterit Gail. libr. 2. obs. 102. n. 7. concipiendâ ulterius in citatum, l. 47. ff. de Re judicata. in personas standi in judicio habiles, l. 6. C. Quomodo. Qu. Judex. in absentem citata contumacem l. 7. d. 1.

Thesis. VI.

Res sive Materia de qua Sententia Definitiva concipienda venit, est omnis Causa ^(a) in judicium principaliter deducta ^(b)

(a) Hæc licet docente Isidoro libr. 18. Origin & Judicii sit Materia; propriè tamen loquendo dum proponitur est causa, dum discutitur est Judicium, dum finitur Jus seu justitia est, l. 25 ff. de statu Homin. W. sub. 77. de Re judic. n. 8. tùm PRIVATA ut potè, de Tutelis, hereditatibus &c. tùm PUBLICA quæ vel publici Juris, quando agitur de Imperio, Territorio, Comitatu, Religionè quæ non in judicio, sed senatu aut extra ordinem inter Arbitros discipari solet, vel publicorum judiciorum, puta, læsa Majestatis, Falsi, Repetundarum; quibus affines sunt causæ Fiscales, puta, fractæ pacis non servatæ Politicæ, Conspiratio- nis cum Turcâ vel hostibus imperii, de ope & auxilio contra vagos milites denegato &c. Ordin. Camp. p. 2. tit. 2. ult. eaq; vel CIVI- LIS vel CRIMINALIS l. 1. ff. An per alium Causa Appellat. SE-

CULA-

CULARIS VEI ECCLSIASTICA l.2. graviter. C. Theodos. de Episc. Judic.

(b). Dummodò in iudicium principaliter deducta sit, esse poterit. Nam uti Iesus ait; Ultra id, quod in iudicium deductum est excedere potestas iudicis non potest, l. 18. ff. Comm. Divid. l. ult. C. de Fidei commiss. libere. W. senb. c. de Re. Judic. n. 6. Ratio est perspicua, quia hoc solum inter Litigatores est controversum. Judex autem sententiã suã id agit, ut litem dirimat, & controversiã finem imponat l. 1. ff. de Re Judic. Quid autem in ista lite, & in iudicium deductum In Causis equidem Criminalibus ex ipso Jure l. 1. ff. ad Turpill. In causis verò Civilibus ex ipsius Actoris petitione metiendum esse putamus l. Jolemus 6. ff. de Judic.

§. 1. Eecum quzdam expressè quãdam tacitè petantur, in illa, omne quod intentionis verbis complectitur, quod Actoris interest, quantumvis de eo Reus non senserit, præterquam si ab Actore id nominatim sit ex ceptum, aut post litem contestatã acciderit, in iudicium venire asserimus d. l. 61. & l. non potest, 23. ff. de Judic. In hac vero omnes rei petitiã accessiones & fructus tum iudicii accepti tempore stantes & pendentes, tum percipientes intelliguntur, l. 2. ff. de usur. l. 25. §. 3. ff. de Aedificio. Edictio. l. illud. 40. de Hereduar. Petu. Nã qui fundum petit, etiamsi nihil adjiciat aliud, hoc ipso tamen id omne, quod petitor ex fundo percipere potuisset, is si quantum primum restitutus ipsi fuisset, petere intelligitur, quod tamen in perceptis fructibus secus est, illi enim nunquam, nisi expressè petiti fuerint, d. 2. item sciendum §. in iudicium deducti præsumuntur, ea siquidem, quæ ante litem contestationem percepta sunt, non amplius pars fundi sive rei sunt, sed per se proprium corpus constituunt atq; separatim.

§. 2. An autem expensæ sub his veniant questionis erit? & sanè, quin Judex Victum victori in expensas litis tum judiciales tum necessarias & utiles vel ob victoriã Causæ l. properandum 13. §. in autem 3. de judic. vel ob Contumaciã. c. 1. de Dolo & contum. in. 610 vel ob retardatum processum l. 4. C. de fructib. & litium expens. provenientes, licet petitiã à victore non sint, condemnari possit, ipseq; victus solvete teneatur c. finem litibus 5. X. de dolo. & contumac. nullum est dubium; dum

modò extrajudiciales Adversario citato, & presente, à Judice
textentur, superq; hac, victor juraverit in *Auth. post jus junundum*
C. de judic. Quod idem etiam in Foro Saxonico observari tes-
tes sunt *Berlich. p. 1. Concl. 78. Notschitz in process. p. 1. art. 43. n. 4. 5.*
In Camer. verò Imper. si summa 20. Rhenenses florenos non
excedat, victori simpliciter absq; juramento adjudicantur,
Gail. 1. observ. 151. n. 12. Myning, in S. hac. a. omnia. Jusit. de Pœnis-
temere Litig. Et hoc est regulare, nam datur etiam Casus, licet
unicus, quo victor è Contrario victo in expensas condemnatur,
utpote, si contumaciter nunquam comparuerit, id quod in
poenam sit Contumaciæ de quo testatur Practica in omnibus
Judiciis recepta sat super.

Thesis V.

Forma^(a) Sententiæ con-
sistit in eo ut vel RITE^(b) vel
RECTE^(c) concipiatur.

(a) Hæc jure quasi suo materiam excipit quæ propter
tribuere suum esse l. 9. § 3. ff. ad exhibend.; ne, non servatâ à Lege
vel homine datâ formâ corrumpat actus, *c. 22. X. de Rescriptis.* pro-
bè & quam diligenter est observanda.

§. 1. Sciendum equidem, in sententiis concipiendis
Veteres maximè sollicitos fuisse, ut & certas abhibuerint for-
mulas, quas inter celeberrima illa est, quæ utitur verbo *Videri*
id quod Cicero *libr. 4. Academ. question.* modestiæ causa fieri
dicit, Nam Reus licet convictus esset, Judex tamen *Videris fecis-*
se dicebat; ita *n. libr. 4. in verr.* Vix ille hoc dixerat, cum iste
pronunciaret, Sthenium literas publicas corrupisse *Videri* sic
Livius libr. 25. Videri eum in exilio esse; Quæ & aliæ plures apud
Brillon. lib. 5. de Solen. P. R. offendi possunt formulæ.

(b) RITE, hoc est, ad judicium processum, in hunc si
impingat, non ritè, sed nulliter concepiße sententiam Judex
dicitur. Hinc ut evitetur, ad Judiciorum substantialia, quo-
rum

tum quædam ex ipsâ naturâ fluunt, arg. l. 2. §. 1. ff. de usur. l. 72. ff. de contrab. Empt. Mozz. de contrab. tit. de Societ. col. 4. n. 1. quæ nec in Ordinario, nec in Summario omittenda processu; quædam verò à Jure Civ. constituta sunt, quæ in Extraordinario, (non tamen ordinario,) si omittantur, nihil impedit, attendendum probè est.

§ 1. Itaq; concipiatur (1) JUDICE PRO TRIBUNALI SEDENTE, l. 4. C. de Dilat. N. 82 r. 3. Nam cum res de qua acturus est Judex plenariam desideret cognitionem, sedendo verò & quiescendo animus fiat hominis prudentior, Roland. à Valle vol. 1. Conf. 41. n. 15. Sedere ergò, & composito animo esse judicis omninò crit. Rittershus ad pr. Instit. de Offit. judic.

§ 2. Concipiatur (2) CITATIS ET AUDITIS PARTIBUS, FACTAQ; LITIS CONTESTATIONE. Citatio namq; præcipua omnium est, §. fin. Inst. de Pena remere litig. quæ si omittatur, processus redditur nullus c. 1. X. de Causa Possess. & Propr. Idem si illegitima sit, de cuius requisitis videndus est dictus Magnus Dn. Ordinarius D. Strauch d. disp. th. 57. omnium tamen maximum est requisitum, ut habeat spacium congruum, quò de JURE CIV. in causis civilibus, si dilatoria est 10., si peremptoria 30. l. 68. & seq. ff. de Re judic. In causis vero criminalibus 3. JURE CODICIS, quandoq; 20. Nov. 53. quandoq; 30. Nov. 112. c. 3. intra quod pars sui copiam facere debet, secus si per annum cessaverit Actor, quin causa cadat sua, nullum est dubium. JURE CAMERALI pro loci longinquitate & propinquitate arbitrarium, Gail. 1. observ. 53 n. 20. JURE verò SAX. licet antea 5.; hodiè tamen 6. Septimanarum & 3. dierum est constitutum. Appell. Ordn. tit. Wie wieder die Aussenbleibende / s. würde aber / N. G. D. tit. 4. von der Exation. S. auch daneben einen rechten legalem Terminum seine Nothdurft zubedencken haben möge / cui concordat tit. 20. N. G. D. S. Im fall aber / quod currere à die (qui tamen non computatur) insinuationis incipit c. 12. X. de Appellat. N. G. D. ibi und er von der Zeit, Et si unus defuerit dies, citatio ipsaq; sententia nullius erit momenti Berlich. Concl. 10. n. 15. Jurisconsultissimus Dn. D. Johann-Barcholomæus Neufner in Disput. sua de FATO, in augur. th. 114. & seqq. Quod ampliatur, sive ipse

ipse, siue ad ejus, aut partium Consultationem alius, puta, consiliū Prudentum, concipiat sententiam, (id quod Judices, ex requisitione utriusq; vel alterutrius partis, aut ex officio faciunt,) Litigantes tamen ad eligendum Collegium, simul ac conferendum, inrotulandum, & sigillandum Acta, quod necessarium est, *l. fin. & ibi gl. C. de Relat. citari debent, ne quid illis addatur vel detrahatur Schrader. in d. tract. Feud. p. 10. Sect. 14. n. 31. & seqq.* Atqui cum legalis ista dilatio cum in finem, ut deliberare possit Reus, cedendumne sit ei an contendendum, concedatur, *l. ff. de edendo. audiantur, antequam concipiatur Sententia, & Partes, necesse & æquissimum erit, l. ult. C. si per vim.* Hinc est, quod dicitur, litis contestationem tanquam initium Judicii, quæ non, nisi per petitionem in Jure propositam & responsionem subsecutam fieri potest, ante omnia præcedere debere, ne eâ omissâ totus corruat processus *l. un. junct. Auth. offeratur C. de litis contest. c. un. X. de Litis contestat. Ordin. Camer. p. 3. tit. 32. Sund sollen. Gail. 1. observat. 78. n. 1. & seqq. Zanger. de Except. c. 2. n. 8.*

§. 3. Concipiatur (3) PROBATIONIBUS, REPROBATIONIBUS, DISPUTATIONIBUS ET CONCLUSIONE IN JUDICIUM RITE DEDUCTIS. Judex namque ex his in Sententia concipienda animi sui motum formare, & factum controversum, quod est inter litigantes, dirimere potest, *l. 3. §. 2. l. 21. §. ult. ff. de Testibus.* Itaq; rectè Probationes de Judicii substantia, & necessariissimas esse Interpp. Jurium monuerunt, *Cruvet. Consil. 265. n. 5. versu, non obstat* (quas tamen tum demùm locum habere intelligimus si inter controvegentes vera sit lis, quæ in Casu Notorii, præsertim ex confessione Adversarii nulla est, Nam si si confiteatur absolute & simpliciter intentionem, omnis quæstio & lis tollitur, neq; ullâ opus erit probatione, sed succedit protinus juris illa Regula, quâ dicitur: Nullas esse Judicis in confessum partes alias, quàm in condemnando *l. fin. C. Quib. ad libertat proclam. non licet.*) quæ si adductæ haud fuerint, consequens erit, ut à non probantis petitione conventus planè absolvatur, *l. qui accusare 4. C. de Edendo. & fin. X. de jurejurando.* siquidem ex Actis & probationibus justificatur, *c. ad sedem X. de Restit.*

lit. spoli. c. presentata X. de Testib. suamq; recipit sententia interpretationem. Panormitan. hic. §. inter Ceteros n. §.

§. 4. Postquam jam in Causa propositis omnibus allegationibus conclusum est, quod fit in Dilatoriis usq; ad Duplicam; In Peremptoriis verò Exceptionibus ad Triplicam usque procedendo *Ordin. Cam. p. 3. tit. 26. §. Wo aber/ Constit. Elector. 2. §. 9. p. 1.* Ita tamen ut salva Judici pro qualitate Causæ in his dispensandi remaneat potestas, Nobilissimus Dn. D. Gottfried Suevus *d. Velitar. 17. th. 7. §. 12.* non statim ferenda est Sententiâ neque enim sufficit ut *Ritè* omnibus processibus substantialibus observatis, quo *Nullitas*; sed ut etiam

(c) RECTE (id quod ad causæ merita pertinet,) quo *Iniquitas* evitetur, eam concipiat Judex, insuper requiritur, Id autem si fieri oporteat, omnium primum Actionis genus investigandum sedulo est, quod, Actio si sit civilis, ex libelli conclusione; si criminalis, ex Delicti Qualitate apparebit.

§. 1. Inde est, quod (5) SENTENTIA PETITIONI & LIBELLO, non equidem respectu conclusionis libelli, (quo casu omnis sententia foret condemnatoria, & Reus cum semper actor eum condemnari petat, nunquam absolvetur,) sed ratione tum rei petite, in quâ, tum causæ, ex quâ, tum Actionis institutæ, secundum quam condemnetur, CONFORMIS ESSE DEBEAT *Lut. Fundus 18. Comm. dividund. c. licet. in de smmonid Schneidw. ad §. si quis agens 33 inslit. de Accionib. n. 40 §. seq. denn mann vor alien dingen/ was diß falsß vor eine Klage angestellet/ sehen/ su mahln nach derselben erkand und das Urteil reguliret undt confirmiret wird/ Wesenb. consil. 13. p. 1. n. 1. §. conf. 66. n. 24. p. 4. Chilian. Goldstein in præct. c. 65. n. 10.* Nam si dilerepent, sententia nulla erit. *Lut. D. de Fideicommiss. Libertat. Gotbofr. ad. d. Lut. Fundus 18. lit. O.*

§. 2. Deinde videndum est, an & quando Actio sit probata, nam si id factum non sit, in promptu est absolutio, etiam si Reus nihil præstiterit. Et, si probatam esse appareat prospiciendum iterum, an, & quid defendendo sese Reus actioni opposuerit, & an defensiones illæ sint probata, & quando, ut intelligatur Actoris intentio esse elisa; nam si & hoc factum non

fi t

sit, in promptu est rei condemnatio, nisi forte replicatione exceptio perempta sit, & sic deinceps. Atq; ita Actoris & rei rationes, probationes, & jurium allegationes conferre, ipsiq; etiam uter eorum melioribus & firmitioribus rationibus atq; probationibus utatur, ut decernat quid pronnunciandum sit, animadvertere debet.

S. 3. Idq; ipsum est quod dicitur (6) SECUNDUM ACTA ET PROBATA NON VERO PRIVATAM CONSCIENTIAM JUDICEM DEBERE CONCIPERE SENTENTIAM, l. 6. §. 1. ff. de Offic. Præsidi. c. passo *valis versu quia verò X. de officio Delegator. c. judicet. 4. caus. 3. q. 7.* Nam si secudum veritatem Judex judicare necessum habeat *l. rem novam 14. C. de judic. veritas autem in judicio est, quæ aut liquidò probata, aut certè per legem præsumpta est, dicitur l. penult. ff. de Probat. c. 1. juncto. c. laudabilem de Frigid. & Malefic. Alciat. in c. 1. n. 84. X. de offic. Delegator.* Atqui probatio aliter non nisi per testes & instrumenta fieri potest; à testis persona autem Judex in ea causa, in qua Judex est, abest quàm longissime; quoad instrumenta v. ipsi exhibita, etiam si ex his vel Actoris vel Rei jus judici liqueret, non tamen ex illis Sententiam, nisi debito modo in judicium producta sint, ferret *c. cum dilectus 9. X. de Fide Instrument.* Quomodo ergò secundum privatam Conscientiam, ut pote, quæ pro legitima probatione ex qua quis condemnari vel absolvi debeat, nulli habetur, immò ejus privatæ conscientiæ, omne id, quod peragendum publicè, committi, quippè quo ambitioni gratiæ & sordibus occasio præbeatur, periculosum sit, judicare judex poterit? *l. 6. §. 1. ff. de offic. Præsidi.* Non tamen ex hoc inferendum est, quasi eo ipso contra Conscientiam judicandi necessitas imposta sit judici, causam siquidem vel ad superiorem deferre, vel differre, vel eam etiam (maximè criminalem in quâ vitæ & existimationis vitetur periculum, ac proin cautius ambulandū) depositâ judicis personâ sive officio suo Testimonio instruere potest, Nobilissimus Dn. D. Suevus *d. velit. 17. §. 12. lit. D* & per hunc Citat. Vasqu. *libr. 1. controver. c. 14.* Trsutler. *volum. 1. disputat. 12. §. 1. q.*

§. 4.) Omnium tamen maximus in iudicem rejicitur labor, dum (7) SECUNDUM LEGES CONSUETUDINES CANONESVE SENTENTIAM CONCIPERE DEBET, *pr. in fit. de offic. judic. Nov. 115. §. 1. & Aubont. in b. om. C. de iudiciis. e. summopere ij q. 3. c. iudicantem 31. q. 5. c. 1. X. d. offic. ordin. contra leges, & c. n. ex manifesto qui in oculos incurrit, errore lata sententia nulla est l. 19. ff. de Appellat. c. inter. de Rejudic. neq; consensu partium fit valida Frider. Prukman. cons. 8 n. 304. Secus tamen est in errore juris, qui non oculis, sed ex tacita relatione ad Acta deprehenditur, tunc etenim valet Sententia, siquidem ad infirmandum actum Taciti & expressi non est eadem decidendi ratio, Vant de Nullitat. Sentent. n. 122. Zanger. de Sent. & Rejudic. c. 1. n. 68.*

§. 5.) Atq; hoc de omnibus indistinctè verum est iudicibus, uti constat ex *Nov. 8. §. quod. v. & Nov. 82. §. fin.* Falluntur n. qui in Magistratu secus esse existimant, quasi illis concessum sit iudicare, prout æquum visum fuerit, etiamsi id contra jus atq; leges sit, nam quod in *Aurb. bodiè C. de judic.* habetur, illud ex *d. C. 8. tit. 3.* interpretandum venit, dum enim ibi omnem æqualitatem, & pro ut jus & æquum videbitur, nihil aliud, quam se jus servaturum jurat, seipsum uti nos loquimur, *besten Verstandnis nach.* Ast quid, si jus ab æquitate aliud esse videatur, statuendum? Responder Constantinus Imperator; Potiorem esse debere in omnibus justitiæ æquitatisq; quàm stricti jurisdictionem *l. 3. C. de iudiciis.* Id etenim in singulis causis jus est, quod est æquum, unde jurisprudentia, non tantum juris, quàm æqui rectè, quod nimirum Jcti officium in eo, ut æquum statuatur, sit, definitur, *l. 1. ff. de Justit. & jur. l. 24. §. 1. ff. de Minorib.*

§. 6. Ulterius (5) CERTA SIT SENTENTIA requiritur, quæ enim sine certa quantitate profertur, & ex qua, quid, quale, quantumq; præstari debeat, vel verbis expressis, vel per relationem ad aliud puta, Acta, Testamenta, Codicillos, ut. si condemnatur Judex Reum in tantum, quantum in libello petitum fuit, *l. 6. §. 1. ff. de Rejudic.* non apparet, nomen sententiæ haud meretur *l. 6. ff. de Rebus Credit. l. 74. §. 1. l. 75. ff. de V. O. l. 59. ff. de Rejudic. l. pen. & ult. C. de Sentent. quæ sine certa quantitate.* Sunt tamen aliquot Casus, ubi certam fieri sententiam impossibile est, nem-

C

pe,

pe, 1. Si Expensæ & accessiones principaliter non petantur, ubi incerta toleratur sententia l. 3. de Fructib. & Lit. Expens. dummodò Executio Sententiæ certa sit, l. 1. 3. & ad has Anton. Faber in Cod. libr. 7. tit. 20. defn. 10. n. 1. Wurmsler. libr. 4. tit. 6. Contr. 21. 2. Si alternativè quid petatur vel genus promissum sit, siq; rei petita præstatio ex Electione debitoris pendeat, Donell. ad 3. d. §. 33. 7. vel si actione aliqua universali, puta, Petitione Hereditatis, causâ noxali, Legato deductâ Falcidiâ agatur d. §. 33. 7. de Action. l. miles 6. §. 1. ff. de Re judicat. l. 7. ff. si pars Heredit petatur, Ferrar in Pract. form. Sentent. defn. n. 41. Treutl. volum. 2. disp. 23. tb. 4 lit. A. Exempla sunt, in l. 59. ff. de Re judic. l. 3. C. Quæ sine certa Quantit. Atq; id est, quod Gail. de PP. libr. 2. c. 4. n. 2. inquit: omnium maximè ad officium pertinere Judicis, taliter sententiam proferre, ut incertitudo, quæ obscuritatem parit, evitetur, certaq; & perspicua sit sententia.

§. 7. SIT (6) CONDEMNATORIA VEL ABSOLUTORIA dd. l. 1. 3. 4. ff. de R. judic. l. 75. ff. de judic. In eum enim finem Litigantes in judicio, ut eorum unus vel, Actore sc. nihil probante l. 4. C. de Edend. absolvetur; vel, Actore puta, intentionem implente, l. fin. de Rei vind. neq; reo idoneè quid contra eam excipiente l. 9. C. de Except. condemnatur, de re controversâ certant. In Causis Appellationum sententia vel confirmatur vel infirmatur, quò Judex CONDEMNNO sive ABSOLVO TE verbis non utitur l. 6. C. de Appellat.

§. 8. IN SCRIPTIS deniq; (7) CONCIPIATUR requiritur l. 2. §. 3. toroq; tit. C. de sentent. ex brev. recitand. (nisi tamen causa levis & vilius sit personarum N. 17. c. 3. Authen. nisi breves. C. d. t. & eà, quâ in judicio à partibus actum est; linguâ latina sit, vel græca, vel germanica, l. 48. ubi Donell. ff. de Re Judic. l. 5. C. de Sentent. & Interloc. omn. judic. Vultejus de judiciis libr. 3. c. ii. n. 62. Non tamen necessum est, ut omnia, quæ utrinq; sunt & ab Actore & à Reo allegata, inserantur, neq; etiam, quo minus id fiat, impedit. Ita enim Speculat. de sentent. §. ut a. & Ferrar. in Pract. sub Rubric. Form. Definit. Sentent. in suis Formulis. **Fra fennen und sprechen Wir auf vorgebrachte Klage / darauf ersol-**

erfolgete Litis Contestation gegebene Antwort/einkommen/
und geführten so schrift-als lebendigen Beweisthum/Pro-
bationsschrift Exceptiones duplicas und Conclusiones,
auch gethanen Schluss-und Rechtsatz vor Recht/ daß ic.
Veruntamen elegantius, hoc modo concipitur Sententia.: Si
(1) Processus succinctè describatur, puta, Auf klage gethane
Antwort/ und fernere Rechtliches einbringen: (2) Causa breviter
exprimatur: In Injurien/ Schuttsachen (3) partes: N. Klagen
an einen/ N. beklagte am anderntheil betreffende. (4) Iudices
nominentur: Erkennen wir/ Bürgermeister und Rath der Stadt
N. (ubi tamen in majori iudice secus est, ille n. sententia est
preponendus. Nach gehabten/ eingeholten Rath der Rechtsgelehr-
ten vor Recht/ & hæc sunt verba Cognitionis, quibus (5) deci-
sionis verba subjungantur: Auf denen Acten allenthalben so viel
zubefinden/ daß beklagter den Kläger die libellirte 1000 fl zubezah-
len schuldig. Atq; ita in condemnatoria: in Sententia vero
absolutoria hoc modo: daß Beklagter von angestellter Klage bil-
lich zuerabmiden wie wir ihn denn hiemit absolviren und erledigen.

§. 9. Deniq; (8) usitata annectatur Clausula von Rechts-
wegen quæ aliud nihil quàm iudicis officium significat, *secun-
dum Dd. quos citat Wehner in Observat. pract. pag. 351.* Itaq; ex-
pressio Causæ, & ut decidendi ratio sententiæ inseratur neces-
sarium non, sed in Arbitrio Iudicis est positum velit nec ne, *c. 16.
de sentent.* eam tamen si omittat, consultius facit Iudex, ne e-
jus expressio victo fortean cavillandi & calumiandi ansam
præbeat & occasionem; Immo Iudex cum sit sive debeat esse vir
bonus Sententia ab ipso lata in dubio semper RITE atq; RE-
CTE concepta præsumitur *l. 2. c. de offic. Civ. judic. id. c. 16. de sen-
tent. & Re judic.* quanto ergò major Iudex, tanto major tum
quoad processum ordinem, tum quoad justitiam pro ejus sen-
tentia est præsumptio *l. 1. de offic. Præf. Prætor. Gail. 1. observ. 144.
n. 7.* Casus tamen sunt, ubi expressio, puta, in Appellationum
Inepti libelli, expensarum causis, requiritur *per nor. in d. c. 16. x.
de Sentent. & Re Indic. c. Abbas 3. d. 1. in bio.* & hoc modo conci-
pitur sententia.: Daß aus dieser/ auch andern mehr bewe-
gen.

genden Ursachen in Actis befindlich / so viel erscheinet / daß
Beflagter von angefallter Klage billich zuentbinden sey /
wie Wir 2c. Rosbach. *px Civ. tit. 71. n. 21.* Atq; hæc de priori
Disputationis nostræ definitivæ scilicet sententiæ concipiendæ
parte; sequitur jam

CAPUT SECUNDUM

De

CONCEPTÆ DEFINI-
TIVÆ SENTENTIÆ
PRONUNTIATIONE

sive

PUBLICATIONE.

Thef. VI.

Sententia Definit. ab ipso
Judice ^(a) præsentibus ^(b), atq;
partibus citatis ^(c) lingua usita-
ta ^(d), ex breviculo ^(e), justo lo-
co ^(f), ac tempore ^(g), legenda &
publicanda est.

(a) Non ab alio, l. 2. §. 4. ff. de Recept. qui Arbitr. l. 2. C. de
Sentent. ex brevic. recidand. c. fin. de Sentent. & Re judic. in 6to zang.
de Sentent. & re judic. c. 16. n. 77. quantumvis non ipsemet, sed ad
ejus, aut partium consultationem alius, urpote, collegium Sa-
pien-

piendum eam conceperit. Excipiuntur tamen in *Constitut.*
Impp. l. 2. C. de Sentent. ex brev. recit. Praefectus Praetorio, & il-
lustres aliae personae, quibus sententias suas definitivas per Se-
cretarium sive Actuarium den *Gerichts Schreiber*/ id quod &
hodie ex consuetudine in omnibus tam Majorum quam Mi-
norum iudicium judiciis attenditur, recitare concessum est,
Bocer *class. 6. disp. 32. d. 21. §. seq.* Chilian Goldstein *in practica. p. 310*
65. n. 6. Ita tamen ut sive unius (uti dictum supra,) & 2. lit. B. sive
plures sint iudices, omnes sint praesentes, & recitationi intersint,
l. duo ex tribus 39 ff. de Rejudicata.

(b) Sententiam ferendam esse praesentibus litigantibus
quos causa contingit constat *ex l. 47. ff. de Re judic. l. 6. §. 3. ff. de*
Confessis. Hinc Lex XII. Tab. praesentibus ambobus litem additio:
Ipsi principales, vel alii, quibus hoc mandatum, ut suo nomi-
ne exaudiant sententiam, sint nihil inter est, contra absentem
n. lata sententia non valet, *l. fm. C. si per vim. Cynos super. Cod. libr.*
9. n. 3. pag. 537. licet sit pro absente concepta, *l. ea qua 7. C. Quomo-*
do §. quando Gail. l. observat, 109. Nisi tamen contumax ex-
titerit, *l. 47. l. 5. ff. de Poenis* quo casu hujus absentia Dei & Judi-
cis praesentia suppletur *l. properandum 13. §. 4. §. nov. ff. de iudiciis*
vel crimen Laesae Majestatis commiserit, Angel. *in d. absentem §.*
ff. de Poenis

(c) Quam ob rem Litigantes ad audiendam sententiam
citari necesse est, *Panormitan. hic §. tenor, n. 12.* Quod vel
a principio litis semel factum esse sufficit, ubi ad totam sunt
citati causam, ut in plerisque; puta juris Sax. provincialibus Ju-
diciis; quia ibi semper haec opponi solet clausula: und rechts-
ches erkundtisch gewärtig. sein idemque; in Camera *Gail. l. obs. 109. n. 3.*
Myning 3. obs. 71. vel specialiter id fieri opus est, si citatio ad
totam causam ab initio sit directa, pro ut in iudiciis Territorii
Sax. inferioribus obtinet, dummodo de jura quidem civili sit
trina, vel peremptoria trium citationum spacium complectens,
d. l. ad peremptorium 68 ff. de judic. Speculat. in. tit. de Sentent. §.
justa n. 21. Et hoc posterius etiam de jure Sax. observatur
Churf. §. appellat. Ordn. tit. von ausbringung der ladung / ibi.
Es sollen die Citationen pro ut supra §. 5. pluribus dictum est; Et

sicut in transmissione Actorum ad inrotationem, & supra, ita etiam ad resignandum & publicandum consilium Prudentum citatione opus est, ut acta obsignata presentibus partibus, vel tantum citatis aperiantur, ne aliqua in iudicem cadat suspicio, Schrader, *d. loc. n. 25*. Excellentissimus Dn. D. Ledererus *d. disp. th. II. lit. c. hæc si omittantur*, ipso iure dicitur sententia nulla; Berlich, *p. I. Concl. 59. n. 18*. Maxime vero si utraque pars, tamen legitime citata abfuerit, *rot. III. C. quomodo & quando Iudex sent. proferre deb.* Itaque facta compactione Sententia est publicanda.

(d) Ea scilicet qua concepta est lingua, quod ex iudicii stylo repetendum; non obstante, quod olim a Romanis Magistratibus latina, *l. decerta 48. ff. de re judic.* postea vero graeca interponebatur sententia, lingua constitit. *imp. n. Iudices, 12. C. de Sentent. & interlocit. omni iudic.* Hillig. ad. *Donel. libr. 28. c. 3. lit. K. & seqq.*

(e) Hoc est, brevi charta, ex scripto recitatur, partibusque praelegatur oculis corporeis, *l. ult. c. de convent. Fisci, debet Roland. à v. ille, consil. 41. n. 2. & seq. pag. 176*. Non enim omnis vox, non omnis iudicis voluntas, sed quae causa cognita, ab ipso iudice de libello clarius per literis recitatur, sententia est, *arg. l. 14. ff. de Re jud. l. ex stipulatione 7. C. de Sentent. & interloc. omni iudic.* in tantum, ut ea quae ante scripta non fuerit ne quidem nomen sententiae mereatur, nec ad rescissionem perferam Decretorum Appellationis solennitas requiratur *l. 1. & 2. C. de Sentent. ex brevic. recitand. C. de cominat. epistol. program.* conceptorum enim in scripturam Redactio pro forma requiritur, & est de juris solennitate, *c. fin. de re judic. in 6to. c. 1. de sentent. Excommunicat. in 6to.*

S. I. Atque hoc ipsum etiam locum habet in Lectione, ita ut sententia scripta, nec lecta non sententia, sed ejus preparatio sit, *d. l. fin. C. de cominat. Episc. Nov. Leon. 45. Gotthofr. ad Rubr. C. de Sentent. ex brevic. recit. lit. C. Pantzschman libr. 2. quest. jur. conerov. q. 3. n. 29. pag. 66*. Secus tamen est in modici momenti & villum personarum causis, *Nov. 17. c. 3. Nov. 28. c. 3.* in quibus ex pressio partium consensu solennitas scribendi omitti potest *l. ult. §. ult.*

ult. C. de Privileg. Scholar. Hilliger ad Donell. d. libr. 28. c. 3. lit. J. cum itaq; sententia non nisi de scripto sit ferenda, isto autem forte an amisso dubitetur an lata fuerit, quaritur, Num possit probari sine scripto & per Testes? Dicendum posse. *textus est in c. fecit 16. de sent. & Re judic.* ratio hic videtur esse perspicua, & eadem cum testamento scripto, si quæratum amissis tabulis testamentumne sit factum nec ne? quod testibus probari potest, siquidem ibi, non de substantia sive forma sententiæ testamenti, sive de probatione facti quod & testibus & instrumentis probari licitum est, agitur, Giphani. *de ordin. judicior. p. c. 21. p. m. 156.*

(f) Id est, in publico & consueto iudicii loco l. 29. ff. de iudic. l. pen. ff. de iust. & t. l. cum sententiam b. C. de sentent. & interlocut. c. perniciosum 18. q. 2. qui olim Comitium, Basilica, hodiè porticus regia dicitur, teste Justinian. *Nov. 82. c. 3.* nisi Necessitas ex peste, ruinâ, exurgens aliud suadeat, quo casu si protestatur, Iudex alium eligere poterit. *c. Statuimus 13. de offic. delegat. in 6to.* Iudex verò Extraordinarius ad unam causam, nec ad certum locum Delegatus ubiq; locorum, dummodo congruus sit litigatoribus, & sine ipsorum Incommodo fieri queat judicare potest, l. si locus 59. ff. de iudic. etiam extra Delegantis Territorium, sine ipsius territorii Domini concessione si modo cum partium fiat consensu *textus est in c. statutum ij. §. in nullo, de Re script. in 6to.* quod idem in Episcopo plures terras in sua Diocesi habente, procedit, *c. cum. Episcopus de Offic. ordin. in 6to. & Ampliari* quo ad Arbitrum, honestum & opportunum sibi & litigatoribus locum eligentem, potest l. 21. 1. *So. in fine & §. seq. ff. de Recept. qui Arbitr.*

(g) Die Juridico non feriato ferenda est sententia l. 1. de Feriis. l. si ut proponit 4. C. *Quomodo & quando Iudex.* In tantum, ut vulgò æstimatum sit, non posse eam ad rem renunciari feriis l. si feriatis 6. ff. de Feriis, l. dies, fin. C. eod. Quod tamen Consuetudo observat aliter. Et si forsan die feriato sit lata, eandem poterit iterum revocare & repetere Iudex die non feriato, l. 46. ff. de Re judic. l. qualem 19. §. ult. ff. de Recept. *Qui Arbitr.* Nam qui repetit, nihil de novo dat, vel facit, sed datum vel factum repetit, idq; ex officio suo nobili, ne nullitas committatur

mittatur l. heredes palam 21. §. 1. ff. Qui Testament. facere possunt.
Ceterum Arbitrator in omnibus feriis pronunciare potest,
quia coram eo iudicium non est, sed quaedam quasi transactio
& amicabile compositio quae nocte fieri potest l. 21. C. de trans-
act. Giphani. de ordin. judicior. c. 21. & pag. m. 157.

§. 1. Interdiu, hoc est tempore matutino, meridiano,
vel ante crepusculum ferri debet, Nov. §. 2. c. 3. l. 2. §. & quia 31. ff.
de orig. jur. c. consuluit 24. X. de Offic. Delegat. non verò noctu, d.
N. §. 2. c. 3. Vant. de Nullit. sit. ex defectu juris dist. n. 132. versu, *see*
exemplum ponas, & sic lata nullius valoris est, Marant. in spec.
p. 6. n. 92. Nisi tamen necessitas, vel res tempore peritura, vel
aliud in morâ sit evidens periculum, quibus casibus neq; loci
ut dictum, neq; temporis ratio habenda est Bl. in l. casus 8. C. de
Testament. Dan. Moller. libr. 3. Semestr. c. 44. n. 4. & seqq.

§. 2. De hodierna observantia Subscriptio Judicum mi-
norum, majorum vero sigillatio requiritur, ne si temerè judi-
catum sit, postea sententiam suam inficiari queant iudices, re-
xtus est in Nov. Leonis 45. Hilliger ad Donell. d. libr. 28. c. 3.
lit. l.

Thesis VII.

Definitiv. sententiæ gene-
ralis; sopire lites, ^(a) Specialis
verò Finis, absolvere vel con-
demnare ^(b) est.

(a) l. 19. §. 2. ff. de Recept. Arbitr. l. §. C. de Rebus credit. c. jar-
gantium. 2. X. de Sentent. & Rejudic. Wesenb. w. b. t. n. 8. Et si us-
piam, sanè hîc verbum PROPERANDUM l. 13. in pr. C. de judic. à ju-
dicibus quàm diligentissimè est observandum, ne lites fiant
immortales, cui presentissimo malo nervum incidit sententia
hæc nostra definitiva, quæ litium decisionem tanquam sco-
pum

pum exosculetur auidè, l. eos. 6. C. de Appellat. c. finem litibus X de Dolo & contumacia.

(b) Ad obtinendam enim, mediante iudice vel condemnatoriam vel absolutoriam, à Litigatoribus suscipiuntur lites, Marant. iii. de sent. n. 112. & lata ab eo sententia statim cessat ipsius officium, illoq; functus esse dicitur l. Judex 55. ff. de re judic. ita ut ejus corrigendæ aut immutandæ facultatem amplius non habeat quamvis id quod deest, supplere non prohibeatur d. l. Judex 55. c. quod bene d. q. 4. c. in literis X de officio Delegat. Secus tamen in inter locutoria, quam Judex corrigere potest, l. quod jus sit. 14. ff. de Pontifex verò utramq; corrigendam reservavit, uti textus est. in e. cui olim. X de Re judic. c. tum ex litera X de in. integer restituit

Thesis IIX.

Definitivæ effectus est ⁽¹⁾ esse stricti juris ⁽²⁾ post decendum transire in rem Judicatam ⁽³⁾ jus inter partes facere ⁽⁴⁾ non posse retractari ⁽⁵⁾ interrumpere Præscriptionem ⁽⁶⁾.

(a) l. 1. C. si plures un. sentent. Wesenb. in π. n. 8. Bart. in l. 2. §. item n. 5. si quis in jus vocat.

(b) Nisi enim sententia Appellatione intra tempus lege definitum impugnetur, res judicata dici incipit, itemq; in rem judicatam transire, nobis in ihre Bircklsgelt gehen / N. 23. c. 1. N. 19. c. 4. nec ineleganter Gothofred. in not. suis ad l. 1. de Re judic.

Ur. G. Sententiam à Re judicatâ distinguit, ita sc. quod sententia per modum agentis vel instrumenti; Res verò judicata per modum patientis se habeat, cujus materia sit ipsa controversia, in qua etiam sententia, quæ & natura & tempore prior est, atque res judicata, quæ sententiam sequitur, consistat, non aliter quàm ut *Causa & Effectus tit. C. de Execut. Rei judic.* Si itaque per appellationem vel de Jur. Sax. Leuterationem, sententia suspensa non fuerit, tunc ob condemnati silentium habetur pro veritate *l. fin. C. de sentent. quæ sine certâ Quant. l. ingenium 25 ff. de Statu Homin. l. 207. de R. J.* hoc ipso enim sese debitorem constituit, inq; id quod non erat, consentit *arg. d. l. fin. C.* non aliter, quàm qui rem suam usucapi patiatur, ex quo rem alienasse rectè dicitur. *l. alienationis 28. de V. S.* etiamsi attentâ ipsâ veritate naturali vera non sit, sustinetur tamen veritate civili, cui idem, immò major est Effectus. Atq; hoc propter rerum judicatarum Authoritatem *l. servo invito 65. §. cum Prator. ad SCtum Trebell.* quæ ut quod jus non est, jus sit & fiat, adeoq; de non Ente Ens, de indebito debitum *l. cum putat em 36. ff. Famil. Heretic.* ut nimirum finis aliquis sit litium, facit, *l. fratris 10. C. de Transactionib.* Hinc est quod jus facere dicatur sententia.

(e) *l. si servus 50. §. 1. ff. de Legat. 1. l. 14. ff. de Appellat. l. 17. §. 1. ff. de inoffic. Testam.* non equidem inter omnes, sed litigatores tantum *d. l. si servus §. 1.* Effectus namque sententiæ tantus est, quanta est juris ac legis respectu litigantium, v. gr. Si Judex Dominum aliquem pronunciet, cum esset inter duos de Dominio controversia, is secundum quem judicatum fuit habetur pro Domino, respectu adversarii, quem iterum de Dominio agere conantem Exceptione Rei Judicatæ repellat, alium verò agere volentem non repellit, quia sententia non facit jus, uti lex inter omnes.

§. 1. Quod tamen secus est, si excipiatur de statu, puta, aliquem servum, filium &c. esse, hæc sententia inter omnes jus facit, *l. 207. de R. J. l. 28. ff. de Statu Homin.* nam Res in hoc casu pro veritate inter omnes habetur, in aliis verò causis tantum inter litigantes *d. l. servus §. 1. de Legat. 1.* Atque sic non obstat *l. pen. de his qui sui vel alien. jur.* sententiâ scilicet latâ nihil omni-

ominus de veritate quærendum esse, & ob id veritati præjudi-
cium non facere, licet enim Judex alicui alimenta præberi de-
creverit, ex hoc tamen veritati h. e., status quæstioni præjudi-
cium non facit, neq; eum esse filium consequens est *l. si quis à,*
5. §. si vel parens, 8. Et Gorbosfrabid. lit. L. de agroscond. vel alend.
libb. Nisi tamen collusio de Statu intervenerit l. 3. ff. de Collus.
detegendâ.

§. 2. Itaque salva manet juris regula: Res inter alios
acta, aliis non præjudicat *l. 2. §. 4. C. Quibus res judic. non nocet.*
c. penult. X. de Re judic. Namq; sententia juris est stricti, & quo-
ad fieri potest, semper restringenda, *Suarez. Comm. Opin. tit. 5.*
n. 102. semperq; pro hac, quod justa ritèq; per omnia observata
sit præsumendû, *l. fin. §. ult. ff. Quod metus causa. c. 13. in fin. §. c. 16.*
in fin. X. de Sentent. & Re judic. dummodo in forma exhibeatur
probante & publicum edatur sententiæ Instrumentum Me-
noch. 2. præsumpt. 68. n. 22. Zanger. de Sentent. c. 16. n. 10.

(d) Si scilicet in rem judicatam abierit, licet noviter re-
perta instrumenta, vel aliæ probationes & testes adsint, *l. sub*
specie 4. C. de Re jud. l. si Patronus 12. §. 3. ff. de Bonis Libertor. &
tot. tit. C. sententiam rescindi non poss. ratio est, quia alioqui nul-
lus esset Litium finis, Et Status Reipubl. qui aliàs rebus judica-
tis continetur, quàm maximè periclitaretur *Cicero pro Sylla.*
Idèq; est, quod neq; Transactiones rescindi possint, utpote quæ
sententiis comparantur *d. l. fratris 10. C. de Transactionib. l. post*
rem ff. d. tit. l. 23. §. 1. ff. de Condition. indebiti. Restitutioq; adver-
sus rem Judicatam agrè concedatur, *tit. C. si adversus Rem judic.*
Et hoc est regulare. Sunt tamen casus ab hac nostrâ Regula
excepti. (1) Si ex falsis instrumentis vel testimoniis judicatum
fuerit, *tot. tit. C. si ex falsis Instrum.* ubi duo, alterum, quod eom-
missum sit falsum, & quod Judex ex hoc judicaverit alterum,
concurrere debent, *l. 3. d. 1. Berlich. p. 1. conel. 61. n. 37.* (2) Si ju-
dicatum ex jurejurando sit, & postea veritas liquidò apparue-
rit, sententia rescissa causa de novo, & ex integro agi potest,
l. admonendi 31. ff. de jurejurand. (3) Si nova sint reperta instru-
menta & probationes in publicâ *l. Imperatores 35. ff. de Re judic.*
& Fiscali causâ, dummodo causâ cognitâ evidens appareat Rei-
publ.

publ. utilitas, *d.l. Imperatores.* (4) In causis Criminalibus puta, corporis sententiâ afflictivâ, *l. i. §. ult. ff. de Quæstion. l. Divi fratres ff. de Pœnis.* idq; in favorem reorum, in quibus ex gratia speciali per solum Principem, non autem Judicem aut Magistratum condemnato subvenitur & retractatur sententia *dd. ll.* Idem etiam in pœnâ honoris privativâ vel aliâ latâ super crimine dici posse, cum Panormitano statuimus, *.c. consanguinein. 12. Tholof. in Syntag. jur. p. 3. libr. 50. c. 1. n. 35.* (5) Item si lata sit sententia ex præsumptionibus *l. 34. C. ad L. Jul. de Adult.* nisi sint certæ & urgentissimæ præsumptiones, quarum exempla proponit Gœden. *in consil. p. 256. c. literis X. de Præsumptionibus.* aut opinione peritorum in aliqua, utpote, medicâ, obstetriciâ, arte Marant. *in specul. p. 2. princ. p. 3. m. 128. & seqq.* Poteest enim revocari si quâ apparebit opinio ulterius periti rectius sentientis, nisi tamen de utriusq; partis voluntate assumpti sunt Jason *in l. admonendi n. 3. & 41. ff. de jurejur.* (6) In causa Excommunicationis *c. ad reprimendum. de Officio Ordin.* (7) In causa Matrimonii, Marant. *c. de Sentent. Wesenb. tr. h. c. n. 8.* Dummodò non sit pro matrimonio; aut in gradu non prohibito, lata sententia, hoc casu enim per Decendii lapsum Non Appellans de novo in matrimonium tacitè consentire videtur, Gail. *1. obs. 12. n. 5. & 7.* plures possunt videri apud Giphanium *de Ordine judicior. c. 22.*

(8) Tricennalem scilicet, *l. pro emptore 2. §. 21. ff. pro Emptiore. Andr. Rauchbar p. 2. q. 28. n. 4.* cum titulo & bonâ fide & quam favorabilem vocant, quæ alioquin neq; citatione, neq; litis contestatione, sed hac sola Re judicata h. e, sententia definitiva interruptitur Gail. *1. Observ. 74 n. 22.* rationem ibidem addit hanc, quia hujusmodi præscriptio in favorem præscribentis comparata est, *l. 28. ff. de R. V.* Excellentissimus Dn. D. Ledererus *in d. disput. ub. 13. lit. f.* Qui ita quoquo modo rem judicatam & per consequens jus obtinuit, illi quoque tum Exceptio litis finitæ, si ob rem judicatam conveniatur, *tit. ff. de Except. Rei judic.* sed & Actio judicati, ut satisfiat sententiæ, datur, Panormitar. *hoc §. sicut nobis, n. 3.* Vultejus *de judiciis libr. 3. c. 12.* ubi & harum Effectus videri poterit, *n. 65. & seq.* Huc usq; de

de Sententiæ definitivæ conceptione, Publicatione, & Effectibus. Evenit interdum imò multoties, ut vel per Imperitiam, & malitiam, vel negligentiam tum iudicis, tum partium sententia neq; ritè neque re è feratur, salubriter constitutum est, ne quis in jure suo explicando præcipitetur, alienamve culpam luat, sed potius cuique id quod suum est, tribuatur, suumque finem Justitiæ & æquitatis puta, administrationem, Jurisprudentia consequatur, ut essent Remedia, quibus sententiarum latarum impugnandarum jus esset, ipsasque à viribus rei judicæ suspendere, exinde ad duo capita revocantur, itaque

Thesis IX.

**Impugnatur sententia vel
ex NULLITATIS ^(a) vel INIQUITATIS ^(b) vel utriusque simul ^(c) capite.**

(a) Hæc potissimum, uti diximus, processum non observatum arguit, unica & simplex, ex proponendi tamen modo, varia est, Nam quolibet gravato vel per modum Querelæ, vel Exceptionis modum Vant. *de Nullitat. tit. quid sit Nullit. Gail. i. observat. 70.* tum principaliter, tum incidenter proponi potest d. Vant. Rosbach. *prax. Civ. tit. 72. n. 5.* Et toties locum, quoties defectus aliquis est, etiam unicus ad iudicium legitimum, siquidem Nullitas vel ex unico substantiali neglecto committitur, Unde, tot sunt Nullitatis proponendæ mediæ, quot sunt Processus judiciari requisiti necessaria.

S. 1. Hinc Nullitas causatur, nulla que dicitur sententia vel (1) RATIONE PERSONARUM JUDICIUM CONSTITUENTIUM, tum iudicis, tum & litigantium & principalium & accessoriarum &

& quidem propter defectum aliquem naturalem, vel civilem, *supra th. 2.* An autem sententia sit nulla si à iudice pecunia corrupto sit lata? Affirmamus, siquidem venalis non sit *l. venalis 7. ubi Cynus C. Quando provoc. non est neceff. c. cum ab owmi X. de vita & honestat. Cleric.* Hinc Iustitia virgo incorrupta dicitur Petr. Tholosan. in *Synrag. jur. p. 3. libr. 50. c. 1. n. 14.* Et veteres Iudicum Statuæ manibus carentes ponebantur. Vel (2) RATIONE PROCESSUS. quia sententia iudicii ordine non servato nulla est, *l. prolatam C. de sentent. l. 1. C. de Execution. Rei jud. de quibus supra t. 3. & seqq. Marant. in specul. suo sub tit. de Sentent. Speculator & Ferrar. tit. Sentent. definit.* Nobilissimus atque Excellentissimus Dn. D. Henricus Goselius PP. Præses, Patronus, Promotor & Præceptor æviternum colendus in *Pûpurat. lya de Nullitat. Sentent. th. 2.*

S. 2. Cæterùm si lata sententia sit à Delegato, non cognoscit delegatus Gail. *1. obs. 127. n. 5. Mynsing, 5. Observ. 92. n. 7.* Ast si à Iudice Ordinario, in arbitrio est gravati, utrum coram eodem Iudice, an verò coram superiori conqueri velit Gail. *d. l. n. 6.* quod posterius etiam in foro receptum dicit Gail. *d. l. n. 7.* Secus verò si in modum Exceptionis proponatur, tunc enim coram eodem ferè semper proponitur. Intentatur etiam Nullitas contra tres conformes sententias si notoria & evidens sit Gail. *1. observ. 42. n. 11. Mynsing, 4. Observ. 64. & 6. observ. 4.*

S. 3. Fatale hujus Querelæ de Jure Communi est spacium 30. annor. *c. 16. quest. 3. Wesenb. in π. ff. de Re judic. num. 10. Gail. 1. observ. 42. n. 8. & observ. 127. n. 18.* siquidem officium Iudicis nobile tanto temporis decursu extinguitur, dummodo tamen causa principalis de qua lata est sententia, fuerit Tricennalis, Nobilissimus ac Jurisconsult, Dn. D. Johan. Bartholomæus Hensinger in *d. disp. de Fato thes. 95.* De Jure Provinciali Sax. cum admodum odiosa sit, auctoritatemque Iudicis pollutam q. reddat, fatale hoc restrictum est, Et in his Curiis, ubi solennes per tempora certa habentur sessiones & dies Judiciales in proximo abhinc termino est proponenda, Victorque prius ad eum citandus. In aliis verò Iudiciis ubi Iudices quotidie

tidie sui facere solent copiam, duplicatus Terminus Saxonicus
eine doppelte Sächsishe Frist ad allegandam Nullitatem conce-
ditur, N. G. D. tit. 38. von der Nullität Carpzov. p. 1. Constit. 26.
def. 21. Berlich p. 1. Concl. 61. dictus Dn. D. Reufnerus d. l. 2b. 95.
& 178. In Camera Imper. Nullitates non attenduntur, Nisi
ex Incompetentia Judicis, Ord. Cam. p. 3. tit. 34. Mynsing. 1. ob-
serv. 27. Gail. 1. observ. 75. n. 5.

(b) Quæ haud observatâ arguat Causâ merita cujus ré-
medium varium multiplex est, ut pote; 1. APPELLATIO à mino-
re iudice ad Majorem ratione gravaminis provocatio dicta
l. 68. ff. de Appellat. Rosbach. prax. Civ. tit. 73. n. 2. Hujus copia si
forte haberi nequeat, coram Notario & testibus, aliisq;
fide dignis personis appellare licet l. 1. 8. 7. & 10. ff. Quand. appelo-
land. si Wesenb. in w. de Appellat. n. 9. & firma tum de Jure Comm.
c. 73. X. de Appell. l. 7. ff. eod. l. 2. C. De his qui propter mer. Jud. Ca-
merali: C. G. O. p. 2. tit. 9. §. item so soll einen jeden Mynsing. cent.
4. obser. 44. tum Saxonico est: Constit. Saxon. 20 part. 1. Appel-
lat. Ordn. tit. von der Appellation, wie die angenommen §. die
weil aber, dummodo Appellationis schedula Notarii instru-
mento fuerit inserta, Mynsing. d. cent. 4. obs. 45.

§. 1. Et ut tite procedat, Fatalia tum Appellationis in-
terponendæ; ubi definitum hodiè Decendum est. N. 23. c. 1.
Aub. hodiè C. d. t. §. c. 15. X. de sent. & Rejud. Ordin. Cam. part. 2.
tit. 29. §. so sollen auch. Ehurf. S. Appellation Ordn. d. 1. quod à die
vel latæ sententiæ vel Notitiæ de momento ad momentum, in-
clusis feriis, currit. d. N. 23. c. 1. & l. 1. C. de Feriis. l. 3. C. de Dilationib.
Rosbach. prax. civ. tit. 73. n. 24. tum (2) petendi Apostolos, i. e. literas
testimoniales, ut iudici ad quem, appellatum sit vel non, per
hos constare possit, ubi spacium 30. dierum, à die latæ senten-
tiæ, siue scientiæ denumerandum, quod etiam interponendæ
complectitur, definitum est l. 24. C. de Appellat. Wesenb. .π. de
Appellat. n. 6. Idem de jure Sax. observari restatur Christoph.
Fride. in process. judic. von Process in der andern Instanz in pr.
secus est de Jure cam. ubi etiam absq; istis Apostolis Dimisso-
rati-

rialibus accipiuntur Appellationes *ord. cam. p. 2. tit. 30. Gail. 1. ob-*
serv. 139. tū(3) introducenda: ubi terminus olim erat arbitrarius gl.
in l. 5. C. de Appel. c. 4. X. eod. De jure Cam. 6. mensiū, ord. cam. p. 2. tit.
3. §. würlde aber, qui à die interpositæ Appellationis currit, Gail.
1. obs. 140. n. 1. de jure Sax. unius mensis, qui à die quo dati sunt
Apostoli currere incipit, Appell. ord. versu auch darinnen, si vero
coram Notario & testibus, à die interpositæ computandus est
d. §. die weil aber auch! Carpz p. 1. consil. 20. def. 9. Introducta sit
& recepta appellatione inhibito ad Judicem à quo de jure
Cam. intra 6. Mensium: de jure Sax. unius mensis spacium quo
impetranda simul ac insinuanda venit, ne lata sententia man-
detur executioni, emittatur, necessum est, Carpzov. d. l. n. 1.
tum justificandæ Appellationis probe observanda sunt, ubi de ju-
re comm. Annus, & ex justa causa Biennium, definitum est,
quod currit à die Interpositæ, simul ac Fatale Apostolorum
petendorum 30. dier. & introducenda complectitur c. sicut. 3.
X. de Appel. Gail. 1. obs. 141.

II. SUPPLICATIO, quæ præces exhibitæ judici sunt, pro
reformando eo quo quis gravatum se dicit, & de qua non
est appellandum *l. 1. ff. A quibus non est appelland. eaq; sit vel ab*
inferiore ad superiorem cum appellationi non datur locus,
hodiè in imperio Rom. Revisio dicta, Nev. 1. 9. c. 5. & Sub.
qua supplicatio, C. de Precib. imper. offerend. ord. cam. p. 3. tit. 5. 3, vel
ab eodem, ad eundem, cujus tamen nisi recepta expressè
est nullus est usus.

III. REDUCTIO AD BONI VIRI ARBITRIUM quæ à laudo
Arbitratoris ad Judicem competentem est Provocatio, in effe-
ctu cum appellatione eadem, præterquam quod non nisi 30 an-
nis præferibatur, *Giphan. de ordin. judic. c. 14.*

IV. RESTITUTIO IN INTEGRUM quæ adversus quamvis
sententiam peti potest, & prætor in pristinum qua fuerant an-
te rem judicatam, statum, implorantes reponit, perinde ac si
sententia nunquàm res Judicata facta fuisset, *t. t. C. si adversus rem*
judicatam. c. auditis X. de in integr. Restit. l. 13. §. ult. ff. de minoribus
Wesemb. π. de Restitut. in integr. n. 3. Extra ordinarium est reme-
dium

dium & ob id, non nisi ex pręgnanti causa, deficientibus aliis omnibus remediis conceditur. Quadriennio conclusa est, à die sententię contra majorem lata, si vero sit contra minorem, ex die quo major est factus computando *l. fin. C. de temp. por. in integr. restitut.* Quibus Adjungi poterunt.

V. Juris Sax. remedium LEUTERATIO, cui affinis quodammodo etat Sententiarum Declaratio ratione verbi obscuri *l. 4. §. 1. ff. de appellat. Rosb. pr. civ. iii. 77. & OBERLEUTERATIO hoc est Declarationis Declaratio, quę ventilatur causa in Aula; quę per omnia & in omnibus appellationi æquiparantur, iis demq; constringuntur regulis. Nisi, quod Appellationes ab uno ad alium; Leuteratio vero non nisi ab eodem ad eundem, quod secus est in oberleuteratione, fiat, *D. G. D. iii. von der Leuterung und Oberleuterung. p. 1. const. 19. & 16. Moller. n. 2. Wittenbergische Hoffg. D. iii. von der Leuterung S. 100 nach dem auß. Welenb. n. de Re jud. n. 10. Heig. p. 1. q. 10. n. 54. & seq.* Qui autem rescindi petit sententiam, ante omnia se aliquid habere cur sententia non ita ferri debuit, summarie probare debet. *Modest. Pistor. conf. 64 n. 80.**

(c) Nullitas enim & Appellatio, simul ac Restitutio in integrum cumulari inter se invicem possunt *c. restitutus de Restitut. in Integr. Mynsing. 2. observ. 25. Fridericus 3. Process. Cam. ii. n. 10. Vultejus de judic. libr. 4 c. 1. n. 30.*

Thesis X.

Sententię definitivę Ad-
junctum Executio ^(a) est.

(a) Rebus Judicatis esse standum, easq; rescindi seu restaurari haud posse, dictum Thesisibus præcedentibus est, eas etiam exequendas, *notat Cuiac. in par. C. de Executione Rei judic. ad effectum perducendas, l. properandum 13. §. fin. autem. C. de judic. iis.*

E

esse

esse consequens & necessarium omnino est, ut ita sese invicem,
quasi vinculo connexa consequantur Sententia, Res iudicata,
& rei deniq; iudicatae executio. Frustrâ namq; iudicia infli-
ta essent; frustra itidem sententiae proferrentur, & litibus hæc
fina imponeretur, nisi id quod est iudicatum, mandaretur ex-
ecutioni, *cum aliquibus X. de Re iudic. c. sicut 2. q. 1.* Ordin. Cam-
Impetial. p. 3. tit. 48. de execut. Sentent. huc siquidem res tandem
omnis redit, ut cuiq; quod suum est, tribuatur, & iustitia ad-
ministraretur quam celerrimè. Itaque licet iudex post sen-
tentiam definitivam officio functus suo dicatur, *l. iudex 55. de
re iudic.* illud tamen post factam Executionem intelligitur, Pa-
normit. in *c. in literis, X. de Offic. Delegat.* quæ ab eodem, qui
sententiam tulit, Iudice, (cujus officium quod pro Executione
imploratur, est nobile,) in convièti & condemnati principalis
l. fin. C. de Exec. rei jud. non verò Procuratoris sive defensoris
omnia Executioni subiecta bona, incipiendo à mobilibus;
& ad immobilia, dein jura atque nomina, *l. 15. §. 2. ff. de Re jud.*
l. 5. C. de Execut. rei jud. his verò non sufficientibus, ad personæ
capturam progrediendo *l. 1. C. qui bonis cedere poss.* Quomodo
hodie? de hoc vid. d. Const. Elect. 32. p. 1. N. B. D. d. tit. 39. S.
Anfänglich zwar. & seqq. ubi tamen eximuntur instrumenta
aratoria *l. 7. C. Quæ rei pignori oblig. poss. militaria l. 4. C. de ex-
ecut. rei jud.* quod ad libros Studiolorum extendi poterit. *gl. in
l. 125. de V. S. idq;* verum est, si alia bona habeat, *arg. l. 4. C. de Ex-
ecut. Rei iudic.* per certum temporis spacium peragenda est, id
quod in personali actione, à die condemnationis, vel, si pro-
vocatum sit, à puncto Confirmationis quadrimestre, tùm à Le-
ge XII. Tabb. teste Agellio 20. *Noft. Attic. 1.* tùm com. Jure
l. 2. C. de usur. rei iudic. constitutum tempus est. Secus Jure Sax-
ubi in Realibus auf dingliche Klage ad evitandam Executio-
nem XIV. dies *LandR. lib. 1. artic. 5.* Constit. Elect. p. 1. *Const. 32.
N. B. D. tit. von der Execution 39. S.* nehmlich wann ein Bittel;
In Personalibus verò auf Persöhnliche Klage terminus Saxo-
nicus VI. Septim. & 3. dier. definitus est. Carpz. ad d. *Const. 32.
desin.*

de su. 3. & seq. Excellentissimus Dn. D. Johan. Bartholomæus
Kensner in d. sua de Fato inaug. disp. th. 180. & seqq.

Et hoc regulare est; Sed sunt Casus ubi Victor propria au-
thoritate possessionem ingredi valet, utpote: (1) Si Judex sen-
tentiam ferens victori hoc permittat, l. antepen. C. solut. Ma-
erim. (2) Si periculum sit in mora, & res tempore peritura
Zalius in l. 15 ff. de Re Jud. n. 5. (3) Si Victus, ut id Victor faciat,
consentiat l. ii. C. de Pignorat. Albione. Atque hæc
de materia Sententiæ definit. pro ratione In-
stituti dicta sufficiant.

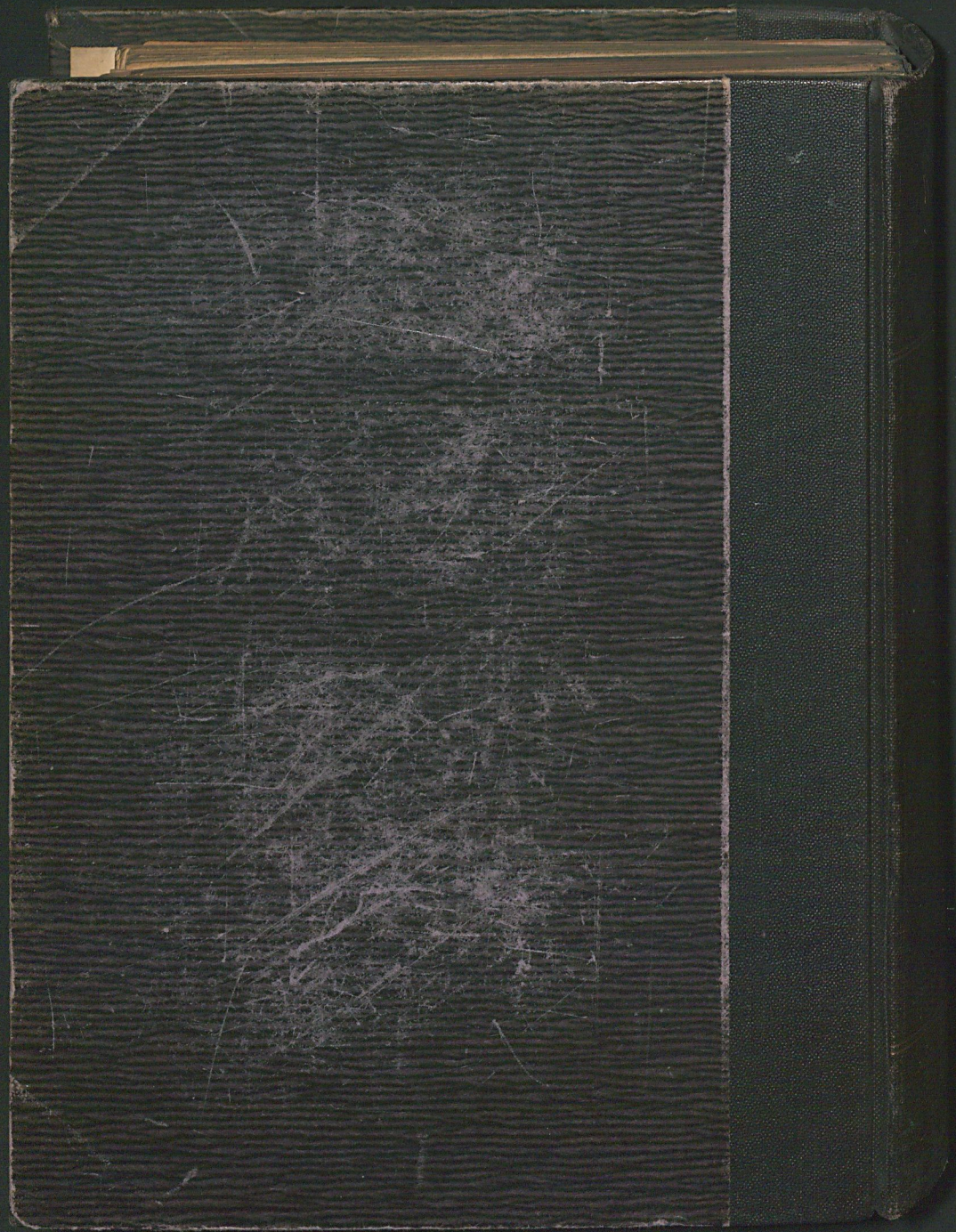
Soli Deo Gloria.

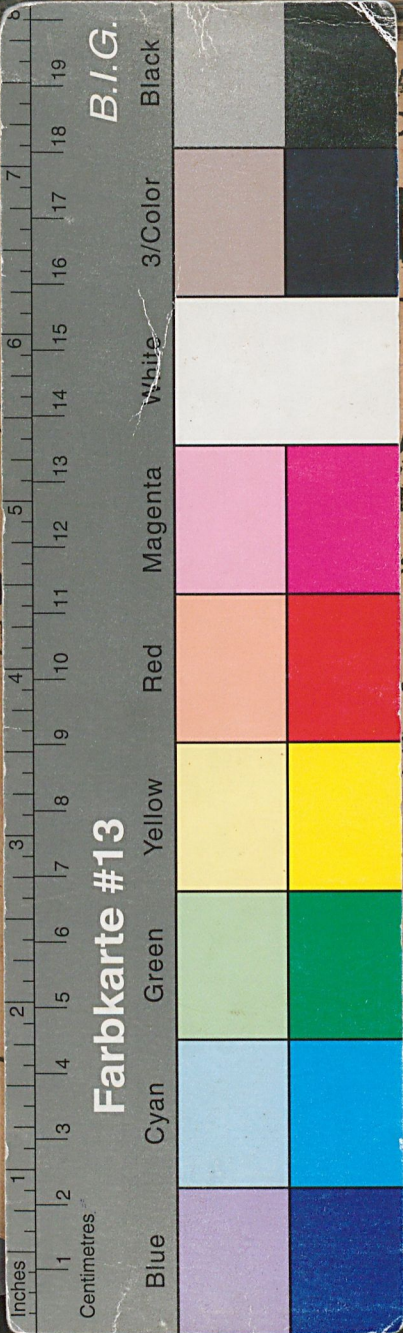

X 2615909

V. 17

B.I.G.

Farbkarte #13

AUGURALIS
CA

g.
37 1654 10
12

SENTIA TIVA

Adfistente
sini Consilij Juridici
m Academia
E

Excellentissimo
COSELIO
Curiae Electoralis;
dica Assessore

otore suo magno
ando

A
capescendis
bris
& pomeridianis
Examini
EXZNO
perioris.

E
Typogr. Anno 1654.